

ספר

זהירות ומתינות בהוראות היתרים

בו יבואר כי צריך זהירות ומתינות גדולה בהוראות היתרים, ומוסר השכל להרבנים הגאונים שמחפשים קולות והיתרים ומקלם יגיד להם, עד שמתירים ועוברים על כל האיסורים שבתורה, ואין פוצה פה ומצפצף, (ואף על פי שלדינא יש להקל בכ"מ בשעת הדחק או סכנה ח"ו, אבל לקדפיסם ולעשות משעת הדחק וסכנה, היתר גמור לכתחילה ח"ו), עד שבאים תלמידיהם ומדפיסים ההיתרים האלו לכל העולם כולו רח"ל.

בהקונטרס הזה יבואר עד כמה פחדו ורעדו הגה"צ מדורות הקודמים פן יצא מזה פירצה ח"ו, דלאו כל דבר שאפשר לגבב בו היתרים ניתן לפרסומי דפעמים גורם לפירצה גדולה, בפרט בזמן הזה שכבר ירדה עוד אלף מעלות אחורנית מבזמנים הקודמים, ואם הם חששו בדורותם לפירצה, מה נענה אנן אבתרייהו בזמן הזה. לדוגמא ישנם רבנים שהתירו המחיצות בבתי מדרשים נגד הפסק דין של 130 קדושי עליון לפני 120 שנה, ובזכות היתרים הנ"ל ישנם כעת אלפים בתי מדרשים, שעל פי פסק הגה"צ זי"ע אסור להיכנס לבתי המדרשים האלו, וכל התפילות של בתי כנסיות האלו הולכים לס"א רח"ל.

חברה מקיצי נרדמים

ברוקלין נוא יארק - שנת תש"ס לפ"ק

קונטרס זהירות ומתינות בהוראות היתרים

כל מקום שמדובר משבת ביחוד ציינתי כוכב כזה*

מדי דברי בענין שבת החמורים אמרתי לא אמנע טוב מבעליו להעתיק מס' גאוני הדורות עד כמה חששו טרם הוציאו מקולמותם היתר בשבת או שאר דבר אף על גב שלדינא הי' דעתן להקל מכל מקום פחדו ורעדו פן יצא מזה פירצה למען ידעו דור אחרון דלאו כל דבר שאפשר לגבב בו היתרים ניתן לפרסומי דפעמים גורם פירצה גדולה, בפרט בזמן הזה שכבר ירדה עוד אלף מעלות אחורנית מבזמנים ואם הם חששו בדורותם לפירצה מה נענה אנן אבתרייהו בזמן הזה. (במקום אחר הארכתי יותר, וכאן אקצר).

(א) * בערוך השלחן (רמ"ג סעיף י"ז) ולפי ששבותי שבת חמורין מאד כעין של תורה גזרו חז"ל אף על החשד שלה ובהכרח לגזור זה דאם לא כן יפרוצו פרץ על פני פרץ.

(ב) * בלבוש (רמ"ג סעיף א') ויש אומרים שהוא לימוד גמור ולא אסמכתא אלא איסור דאורייתא הוא, (וכ"ה פשטי' דקרא לפיכך יש להחמיר בו מאד משום חומרא דשבת, עד כאן).

(ג) העיד הריטב"א בשם רבותיו הצרפתים דבדור הזה שמקילין בכמה דברים ראוי לעשות סייג לתורה אפילו בדרבנן מחינן וקנסינן להו ושכן הוא בירושלמי (שיטה מקובצת ביצה דף ל').

- ד) מכל שכן בדורותינו אלה שנתמעטה התורה והבקיאות ואפילו בני תורה ותלמידים אינן בקיאים וכו' ואם כן בדור כזה אינו ראוי לגזור גזירות ולגדור גדרים גדר לפנים מגדר (דרשות חתם סופר ח"ב דף רמ"ג ע"א).
- ה) מכל מקום מידי לא תצא הוראה להיתר, ועל זה אנו מתפללים שתהיה פרנסתינו בהיתר ולא באיסור, ואין הכוונה בלא גניבה וגזילה, שזו אינו בידי שמים, אבל הכוונה דברים האסורים ונצטרך להתירם משום הפסד פרנסתינו, לשיזבן רחמנא מאלו וכיוצא באלו. (חתם סופר אור החיים סימן נ"ט).
- ו) אך בדורות אלו יצאו להקל והקילו וחזרו והקילו עד שכמעט נשכח מלב ואין על מה להשען וכן כמה דינים כיוצא בעונותינו הרבים יצאו מה שיצאו. (שערי תשובה תק"ס).
- ז) ברא"ש פרק במה טומנין סימן ב' בשם ר"ח דאף על גב ... (פ"י שבשבת לח: לא שנו) הם בדרבנן מכל מקום משום חומרא דשבת חשיבה כשל תורה ואזלי לחומרא עד כאן לשונו (בליה"ש להגרי"ע שבת לח: ע"ן שם).
- ח) רש"י סוכה טז: וזה לשונו: שבת דאיסור סקילה הוא במלאכות דאורייתא מחמירין אפילו במידי דרבנן דאית בה, ועיין עוד שאלות ותשובות חלקת יואב אור החיים סימן י"ד.
- ט) בשולחן ערוך הגר"ז (סימן רע"ו ס"ט): ואין להורות היתר זה אלא לבני תורה, אבל לעם הארץ אין להתיר שלא? באמירה לנכרי וידמו דבר לדבר ויקילו יותר, עד כאן לשונו. עוד שם (שי"ח ס"א): שאיסור אמירה לנכרי קל בעיני הבריות וכו' ויש לחוש שיעבור עליו שביל שיהא מוכן לו במוצאי שבת מיד, עד כאן לשונו.
- י) לפעמים צריך להחמיר למיגדר מילתא (שאלות ותשובות ד"ח ח"ב אור החיים סימן מ"ח).
- יא) ולכן סמוך לדורות שאחר אלף שנה מהחורבן נתגלה אור הזוהר להגן על הדורות וכו' ונתגלו החומרות והעונשין למען ישמעו ויראו כי השעה צריכה לכך מחמת תגבורת התאוה וכו', ועתה בדורות האחרונים כי גבר היצר להחטיא אנו צריכין לכל החומרות שיתגלו, השומע ישמע ואשר לא שומע יענש. (חיד"א בשם הגדולים ערך ר' אלעזר - הרוקח ועיין עוד בפת"ע סנהדרין דף צ"ט).
- יב) ירצה אם הפרו תורתך שראית שהדור פרוץ צריך לגדרו ולעשות סיג לתורה וכו', וכן מצינו לחכמי דור דור ודורשיו שהוסיפו וחדשו תקנות וגזירות גדרים וסייגים אשר לא שערם הראשונים וכו' כי הזמן והשעה צריכה לכך. (ספר יעב"ץ מעמדות ליום ג' דף רכ"ח ע"א - לחם שמים ברכות פ"ט).
- יג) מעיקרא בהיות ישראל לבטח על אדמתם וכולם יודעים את התורה ועוסקים בה לא צריכי כל כך גזירות, אבל הן בעון כי אזלת יד וגלינו מארצינו ולא היתה יכולת

להתמיד בעסק התורה כ"כ ושכיחי ע"ה יש צורך למיגזר טפי וכל עוד שהולך ומתרבה הגלות צריך להרבות סייגים וגדרים כפ"מ שמתמעטים הדורות (חסדי דוד על תוספתא פ"י דף קס"ד ע"ב).

יד) מי יתן והיה שישמעו מכל אשר מבואר בספרי לחומרא ולא להקל, כי העיקר יראת שמים, ואני כתבתי בספרי גם הקולות וכו' אבל העיקר שישמעו החומרות ולא הקולות. (שאלות ותשובות טוטו"ד מהד"ת סימן מ"ח דף סא.)

טו) * כל מה שכתבנו לא כתבנו אלא להלכה, אבל למעשה הגם כי אין לבי נוקפי בכחא דהתירא וכו' בכל זה לאשר בעונותינו הרבים הדור פרוץ מרובה ורבו המתפרצים בעם בחילול שבת ויום טוב, תמצא כמעט בכל מושבות קהילות בני ישראל, ורבה המכשלה מתרבה והולכת, וקרוב לי דיש בזמן הזה חשש הרבה יותר לחשדא ולמראית עין, אם כן יש לחוש טובא כי יכנוס בלב דעל דרך זה מותר ויאמרו הותרה הרצועה, ויעשו כן אחרים בלי כחא דהתירא יוצא מפי סופרים וספרים, ולכן אני משיב אחור ימיני מלהתיר דבר זה עיין שם. (שאלות ותשובות כתב סופר סימן מ"א ד"ה וכל)

טז) * כל זה אני אומר להלכה, אבל למעשה אני אומר ועושה פרי"מ נ"י ומעלת כבוד אחיו וכו' כמטרה לחץ, חצים ובלסטראות אשר יורו המורים סוררים ומעוררים מטילי מום בקדשים מורידים ולא מעלים, באמרם גם בארזים נטועים באהלי תורה ויראת א' כל היום נפלה שלהבת תאוות ממון לחלל שבתות, ואף כי יודעים בנפשם שעל פי הוראות חכמים המה עושים, לא ימנעו מלומר אלה הדברים לחלל כבודם ולהיות להם לכסות עינים בחילול שבתות ויום טוב, ויאמרו הפרושים התירו הדבר לעצמם מפני שקשה להם לאפרושי מפרשת הכסף, ויהי פרי"מ ג"י גרמא שיעשו בזדון ובשאט נפש וכו', ונראה לי שזהו טעמא של אמוראי בסוף פרק קמא דמועד קטן שלא נכנסו לבית שנבנה בקיבולת בהיתר, ולחד תירוץ שם אדם חשוב שאני, היינו דהפריזו על המדה מפני אחרים שיאמרו דבאיסור נעשה וימירו כבודם לכלימה וילמדו מהם קל וחומר, לכן צריך הרחקה יתירה, והתם שהי' היתר פשוט חששו, כל שכן כשאין ההיתר פשוט כל כך וכו', לכן נא עשו כל האפשר שינוחו הפועלים בשבת קודש ויום טוב וכו' עיין שם. (שאלות ותשובות כתב סופר סימן מ"ב ד"ה וכל)

יז) וכבר מלתי אמורה שמאתי חס ושלום לא יצא שום היתר בדבר, אך אני מעלים עין בדבר הזה, ומקיים אני דברי רז"ל כשם שמצוה לומר דבר הנשמע וכו'. (שאלות ותשובות אהל אברהם סימן ד')

יח) בספר תולדות משוון (רפ"ג דאבות) וזה לשונו: כל כוונתינו בעולם הזה להתפלל שירחם הקדוש ברוך הוא עלינו ויצילנו מסטרא אחרא והטומאה, כל הקולות

שבעולם הזה מכח הטומאה כמו שכתבו המקובלים דכת החיצונים רצונם להוסיף בהיתר, ולכן בכל עת שהחיצונים גוברים עלינו נלכה כדברי האוסרים וזהו מה שמצינו בגמרא דגזור דורות הראשונים ולא קבלו מנייהו ואתו דורות האחרונים גזור וקבלו מנייהו, נמצא שכל מה שמתחדש בכל דור ודור בתוספת חומרות ואיסורים הוא דין ממש, עד כאן תוכן דבריו.

יט) כל עוד שדור הולך ודור בא, התורה מתרבה יותר ומתחזקת יותר על ידי ספרים החדשים המתוספים בכל דור ודור וכמה חומרות וזרוזים מתוספים בכל דור ודור. (נפש כל חי לגאון רח"פ מערכת ת' אות ז')

כ) בשאלות ותשובות יוסף אומץ (לחיד"א) הרעיש דהיתר גילוח בחול המועד גרם פירצה עיין שם.

כא) לפעמים השמיטו הפוסקים היתר מפורש בש"ס כדי להרחיק מן העבירה וכיעור עבירה. (עין הרועים למהרש"ך - חכמים וחידותם אות ה', ועיין שם אות ד')

כב) חז"ל גזרו הרבה פעמים לפי שאינן בני תורה (עיין יבמות מו. עירובין מ. חולין טו. נדה סו. חיי הר"ן ב"מ צא ד"ה כלאים, שבוי"י ח"ג סימן ס"א, ש"ך יור"ד כי א', שאלות ותשובות הריב"ש קכ"ה, רש"י עירובין קי ד"ה בקעה)

כג) בלבושי מרדכי (מהדו"ד קס"ז) דתלוי בעיני המורה אם ילמדו אינן בני תורה להקל ולפרוץ יש לחוש ולהחמיר.

כד) מצד הדין מותר, אלא שנכון להחמיר מפני פירצת חילול שבת והוא אוושא מילתא.

כה) בעצם הנה אנחנו רואים בכל דור ודור החומרות מתפשטות, בימי משה רבינו לא נאסר רק מה שקיבל בהדיא בסיני, אמנם הוסיף איזה תקנות לאיזה צורך שראה, וכן אחר כך הנביאים והתנאים וכו', והענין שיש התפשטות זוהמת הנחש צריך ביותר לגדרים וכו' ובהתפשטות זוהמת הדור צריך להתפשטות יותר איסורים ואילו הי' כן בזמן מתן תורה הי' כתוב כן בתורה וכו' עד כאן לשונו. (שלי"ה דפוס אמסטדאם דף כ"ה)

כו) * ואם כי בהלכות שמירת שבת קודש מנעתי לחפש ולהדר על היתרים כי הם כהררים התלויים בשערה, וגם על ידי כך יבואו לפרוץ חס ושלום ויאמרו כבר התירו הפרושים. (שאלות ותשובות לבושי מרדכי מהדו"ק סימן מ"א)

כז) * ובזמן הזה יש חשש הרבה יותר לחשדא ומראית עין, ומהאי טעמא כמעט דרכי למנוע להשיב בענין כזה גם כשיש מקום להקל, כי רבים המתפרצים בחילול שבת בעונותינו הרבים ויש לחוש שילמדו להתיר גם במקום האסור. (שאלות ותשובות יד יצחק ח"ג סימן קס"ו)

כח) ואודות מה שרוצה איזה היתר על עשיית יין שרף בשבת קודש, ימחול להודיע לו מה דאיתא (ביומא דף פ"ו ע"א) אבל מי שיש חילול השם בידו אין לו כח בתשובה לתלות ולא ביום הכיפורים לכפר, ולא ביסורים למרק אלא וכו', וזה וודאי בכלל ה"א הוא, על כן ימנע את עצמו מלעשות כזה. (שאלות ותשובות בני שמעיי סימן ט"ו בתשובה מהשערי צדק ז"ל)

כט) * כובד משא עלי להשיב בענינים הללו, אשר נמצא בתשובות אחרונים שהפריזו על המדה להתיר, ויוצא מזה קלקולים רבים. (שאלות ותשובות נטע שורק סימן ט"ו)

ל) * ויש להחמיר בזה, ובפרט בדור פרוץ כזה שקיל עליהם איסור שבת, ומהאי טעמא משכתי ידי מלהורות בזה היתר וכו', לכן אם ירצה להתיר אין מניחין אותו. ואני אין רצוני להורות בזה, ואיני אומר לא איסור ולא היתר, העיקר ידע כבוד תורתו שאני מתרחק מהיתרים אלו יען שהדור נפרץ, ואם יש להם היתר מאיזה רב מדמין מילתא למילתא ומחללים שבת קודש בפרהסיא, והמהר"ם שיק משך ידו גם כן מכמה ענינים כאלה. (שאלות ותשובות מחזה אברהם סימן ל"ט)

לא) וזה כמה שנים אשר כמעט גדרתי בעדי ולא השבתי לשום אדם בעניני קבלנות מטעם זקנים. (שאלות ותשובות בית שערים סימן פ"ז)

לב) * בשאלות ותשובות יד יצחק (ח"ג שכ"ב) כתב מצד הדין מותר על ידי נכרי לצורך חולה אלא שנוהגין להחמיר מפני פירצות חילול שבת והוא אוושא מילתא.

לג) בחזון איש (נ"ב סק"ו) לענין שירע"ם כתב דאין כאן חשש דאורייתא אלא שאסור משום עובדין דחול וגורם פירצה לחילול שבת וזה יותר חמור מאיסור פרטי ליחיד.

לד) תבנא לדינא כדאי האחרונים לסמוך עליהם, ולמען לא יפרצו לא תהיי ההוראה יוצאה ממך לחוד, תצרף אתנו עוד מורה הוראה אחד אשר יתיר, ורק באופן זה תתיר אם יסכימו עמך עוד ב' להתיר, ותסיר ממך עקשות פה לפני המון עם אשר לא ידעו לחלק ומשויים הדומים, אולם רק ליראי ד' שלא יתפרצו לעשות באופן שגם מדינא אסור. (שאלות ותשובות מהרשד"ה סימן כ"ט)

לה) הנה אין רצוני להזדקק בכגון זו, וכן כתב בשאלות ותשובות בית שלמה חלק אור החיים סימן ל"ו, ושכן כתב הרב הצדיק הגאון מביטשאטש שאין רצונו לגלות דעתו לא לאיסור ולא להיתר בכגון זה וכו', וכל שכן למצוא היתר כי אפשר לבוא מזה כמה פרצות ומכשולות בפרט בדור זה אשר אין הבית דין רשאים למחות. (שאלות ותשובות תשורת ש"י מהדו"ת קכ"ה)

לו) * למעשה אני מתירא להקל באיסור שבת החמור, לכן לדעתי לא יאמר מעלת כבוד תורתו לא היתר ולא איסור, כי קשה לומר איסור להפסיד פרנסת ישראל הרחוקה מאוד בעתים הללו, ובפרט שמעלת כבוד תורתו אין לומר שקרוב הדבר שלא ישמע, ולכן לדעתי מעלת כבוד תורתו יאמר לו כי אם בשבת תעשה כן וכו', אז לא ימחה בידו, אבל גם בזה איני מתיר רק שאיני אוסר. וכן אני נוהג בעסק הדרעש מאשינען שיש לכמה ישראלים כשרים פה, ואיני אומר בה לא איסור ולא היתר. וכן הי' עוד בימי אאמו"ר זצ"ל שהי' רב פה ולא אמר לא איסור ולא היתר. (שאלות ותשובות מהרש"ג ח"יב סימן קי"ט)

לז) אאמו"ר הגאון ז"ל מנע עצמו מכל וכל מבלי להורות היתרא בענינים כאלו, הגם שכמה פעמים הפצירו בו מאד, אבל הוא ז"ל לא נשא פנים, וגם אני הצעיר הולך בזה בעקבותיו מבלי להזדקק עצמי לנידון כזה. (שאלות ותשובות דעת סופר אור החיים סימן כ"ח)

לח) בטורי זהב יור"ד סימן רמ"ו צועק על הפרישה שהתיר בזמן הזה לומר "רפואה" (או "אסותא") בבית המדרש דלא הי' לו לכתוב דבר זה שהשומע יסמוך על זה לשיח גם שיחה בטילה שעונשו גחלי רחמים, עיין שם.

לט) אף על פי שהדבר היתר גמור, היכא דאיכא למיחש לפירצת גדר אין לפרסם היתר ההוא והיכא דהשעה צריכה לכך לפרסם ההיתר יותר טוב למצוא דרך אחרת באיזה אופן ממה שנפרסם ההיתר, דאיכא למיחש שבפרסומו יבוא לידי תקלה ופריצת גדר. (שלטי הגבורים ב"ב קל:)

מ) בשאלות ותשובות אחיעזר (ח"ג סימן ל"ג) וזה לשונו: אבל בנידון דידן שאין זה רק מתורת חומרא וכו' ומצד עיקר הדין אין לחוש וכו' בודאי יש להקל למנוע מאיסור כרת חס ושלוש, ומכל מקום הואיל ולא מצאתיהדבר מפורש באחרונים וגם ראוי לחוש דלא ליפוק חורבה מזה על כן אין להורות היתר מפורש וכו' עד כאן לשונו. (פוק חזי עד היכן פחדו אפילו במקום חשש שיעברו על ידי זה באיסור כרת נתייראו מלהורות היתר)

מא) בשאלות ותשובות פרי השדה (ח"ד סימן י"ג) להחמיר מלטבול ביום לבל יבוא לפרוץ ואין לחוש פן על ידי זה יבוא לידי כרת. וכתב שם דכעין זה כתב בהרי בשמים סימן ל"ח.

מב) ועיין עוד שאלות ותשובות מהר"ם בריסק ח"יב סימן צ"ו, שאלות ותשובות משיב דבר יור"ד מ"ג, מ"ד, שאלות ותשובות בית שערים יור"ד סימן תכ"ה, שאלות ותשובות אור לי סימן קל"ג, שאלות ותשובות באר חיים מרדכי ח"א יור"ד מ' ח"יב סימן כ"א, ח"ג סוף סימן מ"ט, שאלות ותשובות שאילת שלום ח"יב סימן צ"ו.

מג) בנדע ביהודה ח"ב יור"ד קמ"ו וזה לשונו: ובעונותינו הרבים פורצים פרצות באיסורי תורה וגזירת חכמי התלמוד כקוץ בעיניהם ומזלזלים בכמה איסורים ולכן הדור הזה צריך שימור ולגדגור גדר ולא לפרוץ שום פירצה כלל להתיר דבר שיש לפקפק עליו.

מד) במגן אברהם (סימן רנ"ג ס"ק ל"ח) וזה לשונו: מיהו נכון שלא לעשות כן משום דאושא מילתא ואיכא זילותא דשבת וכל מדינה דלא שכיחי בהו רבנן ראוי לאסור עליהן דבר זה כלל, עד כאן לשונו.

מה) בשאלות ותשובות ברכות שמים להגאון הקדוש כ"ק אדמו"ר מקאשוי שליט"א בשם רבו הגה"צ שה"ת רשכבה"ג בעל שאלות ותשובות מהר"ש ענגעל זצ"ל דרגיל על לשונו שניקל לו להתיר עגונה מלהתיר דבר בשבת, כי מהראשון לא יצא פירצה חס ושלום, אבל הוראת היתר בשבת עלול לגרום מכשולות ופירצות חס ושלום.

היתר שנים שעשאוהו - מן התורה או רק מדרבנן אסור

מו) שנים שעשאוהו פטור, בזה יכול וזה יכול (שבת ג.). באגלי טל (מלאכת קוצר סוס"ק כ"ד) דשנים שעשאוהו רק שבות (שבת צד.) כמ"ש ברמב"ם רש"י תוס' ובמס' עירובין לג. וכ"ה ברש"י פסחים פה: ד"ה דעבד ח"א כלל ט' סימן ט', וכן כתב שאלות ותשובות ר"ש איגר כתבים סימן י"ד, ובהגהות על הר"י, האלף לך שלמה קמ"ד, שאלות ותשובות מהר"ץ חיות סימן טז, שאלות ותשובות באר יצחק סימן י"ד ענף ט"ו, אבני"ז יור"ד ח"ב שצ"ג אות ט', שאלות ותשובות מנחת יצחק ח"ב סימן קי"ד, וכ"ן דעת מהר"יט אלגאזי בשאלות ותשובות שמחת יו"ט סימן נ"ט, ומהרש"ק בשנות חיים סימן ט"ו, ושאלות ותשובות בן פורת להגר"ע ח"א סימן י' אות ח'. וכן נראה משאר דברי הפוסקים דרק מדרבנן אסור באמרי בינה אור החיים ל"ג. שאלות ותשובות בנין ציון ח"ב קי"ג. שאלות ותשובות שו"מ מהדו"ק ח"ב סימן ח'. שאלות ותשובות מהר"ץ חיות סימן טורי זהב. שאלות ותשובות חסל"א מהדו"ק אור החיים כ"ח. שאלות ותשובות באר יצחק אור החיים סימן י"ד ענף ה'. ברוך טעם בשאלות ותשובות עטרת חכמים סימן ד'. מעין החכמה דף קד: פתחי שערים שבת קלז: שאלות ותשובות טוטו"ד ח"ב סימן צ"ט, ק'. שאלות ותשובות בית יצחק אור החיים סימן רכ"ב. בית רענן ח"א סימן י"ב. שאלות ותשובות ערוה"ב אור החיים ע"ד. מהר"י אסאד אור החיים ע"ג. סי' החיים להגרש"ק אור החיים רס"ו, שאלות ותשובות שם אריה (זאב) אה"ע צ"ב, מעשי למלך על הרמב"ם ח"ב עמ' קע"ב, שאלות ותשובות הבלים בנעימים (ח"ג אה"ע סימן פ"ב). שאלות ותשובות דובב מישרים ח"א סימן ס"ג, שאלות

ותשובות ריב"א אור החיים סימן י', שאלות ותשובות מהרש"ק ח"ג סימן של"א, ספר כלי יקר פרשת יתרו.

מז) טעם דאסור רק מדרבנן. מצאתי ג' טעמים: א) ברש"י שבת צ"ג. דהוה ליה כלאחר יד דאין דרך בשניהם יכולין לעשות בשנים מתוסי שבת פ"ה לסימן שי"ח. אבני"ז יורי"ד שצ"ג. ב) בעל חלקת יואב (באבני"ז שצ"ב) בשם בכוי"ש חולין פ"ב דגזה"ג הוא בשבת דוקא. ג) דאין שליח לדבר עבירה (מהרש"ק טוטו"ד שם. שאלות ותשובות האלף לך שלמה שם) ומיושב עפ"י היסוד דשנים שעושין מלאכה כ"א נעשה שליח לחבירו. (כמ"ש בדברי ירמ"י על הרמב"ם ס' ח' ע"ג) וכן כתב בשאלות ותשובות באר יצחק סימן י"ד ענף ז' עפ"י ב"ק ע"ח ורש"י שם שותף שטבח. ד) ברשב"א שבת צ"ג מבאר שיטת רש"י דהטעם משום דכ"א הו"ל מסייע ממש (ולפ"ז ה"ה בכל התורה ולא דוקא גבי שבת). וכ"נ שאלות ותשובות יד יצחק ח"א סימן רכ"ז, ושאלות ותשובות חסל"א מהד"ק אור החיים כ"ח, כן מבין אור החיים ס"ד, יד המלך הלכות שבת פ"ד, וכן דברי יששכר סוף סימן י"א, וכן דברי פנחס סימן מ'.

מח) ויש אומרים שנים שעשאוהו פטור רק מקרבן אבל איסור תורה איכא. חו"ד במקור חיים הגי' על סימן רס"ו, מובא בחי' חתם סופר אור החיים רס"ו, ועיין ברש"י בהסכמה לס' אמרי דוד, ובעין הרועים דף רס"ח והעיר דברש"י פסחים פה: ל"נ כן. וכן כתב חכ"ז סימן פ"ב דאסור מן התורה, וכמו חצי שיעור דאסור מן התורה ופטור מקרבן, והגהות רעק"א שבת דף צ"ג, פמ"ג תיבת גמא פרשת פקודי בשם שאלות ותשובות הרשב"א סימן כ"ח, בכור שור חולין דף כ"ב.

מט) יש אופנים דלכולא עלמא אסור מן התורה: א) בדבר מצוה. המצוה מחשיבו למלאכה וחייב כל אחד ואחד (שאלות ותשובות באר יצחק אור החיים י"ד ענף ה', אמרי בינה שם, ופתי"ש שם). ב) לאו שנאמרה בתורה בלשון רבים גם שנים שעשאוה חייבים (שאלות ותשובות מהרי"א אור החיים ע"ג, הגי' מהרש"ם פסחים ה', שאלות ותשובות בית יצחק אור החיים סימן ל"ה אות ב). ג) באין שיעור קצוב וחייב גם אכל שהו (שאלות ותשובות חסל"א מהד"ק אור החיים כ"ח, יד יצחק ח"א סימן רכ"ז. ועיין עוד פני מבין אור החיים ס"ד).

נ) אם שייד גם בשאר איסורי תורה: תלוי בהטעמים הנ"ל אות ב' לבי טעמים הראשונים רק בשבת, ולהשנים גם בשאר איסורים, וכן מוכח מחקירת החכמת שלמה לענין רקיחה (נז' בהשמטות חדש סוף יורי"ד). וכ"נ דעת מהרי"א ובי"ם דלעיל אות ד'.

נא) שנים שעשאוהו באיסור דרבנן: מותר לכתחילה (שאלות ותשובות עבודת הגרשוני סימן ק"ד מובא בישי"מ על התורה פרשת תשא.

דיעות הסוברים ספק דרבנן שיש לו חזקת איסור - להחמיר.

- (נב) ש"ך סימן קי"י בכללי ס"ס אות כ' ס"ל לאיסור.
- (נג) בחו"ד העלה כש"ך ואפילו אין לו עיקר מן התורה. (סי' קי"י שכ"ח).
- (נד) דעת הס"ט סוף סימן קצ"ט באורך גדול (עיין שם בסופו שדעתו דגם הטורי זהב הדר ב"י בא"ח סי' ח"ט, ועיין עוד טורי זהב ר"א ס"ק פ"ו), וכתב דגם בא"ל עיקר מן התורה דינו כך, ובדבר שא"ל סמך כלל מקרא כמו עירובי חצרות שם יש להקל אם נעשה דבר המתיר וספק נעשה כהוגן, משא"כ ע"ת שיש לו סמך מן התורה, ובנטי"י מקילין טפי אפילו ספק אם נטל כלל א"צ ליטול שנת וז"ל כיון דנטי"י משום סרך תרומה ותרומה גופא לאו דאורייתא.
- (נה) היוצא מסדרי טהרה דיש ג' מדריגות: א) דבר שיש לו עיקר מן התורה או שיש לו סמך בקרא אז אפילו נעשה דבר להתיר ונולד ספק אם נעשה בזמן או שיעור המתירו כשיש חזקת איסור אסור.
- ב) באין לו עיקר או סמך מן התורה כל שנעשה דבר להתיר מקילין אפילו בחזקת איסור.
- ג) נטילת ידים קיל לפיכך אפילו ספק אם נעשה דבר מקילין.
- (נו) ודברים שאיסורן קיל כמו בישול עכו"ם גם באיתחזק איסורא וספק אם נעשה המתיר יש להקל (עיין ש"ך קי"ב סק"כ בשם ש"צ ת"ח ושי"א, ורע"א קי"ג ס"א, ועיין עוד מגן אברהם תקפ"ה סק"ג).
- (נז) וזאת לדעת דגם למתירין ביש חזקת איסור מכל מקום הכל תלוי אצל מי נולד הספק כגון טמא שטבל אם הספק במקוה כמו ספק שאוב אזלינן בתר חזקת המקוה ואם חזקתו טוב אף על גב שחזקת באדם רע אז להקל וכן בא"ל חזקה כלל, ואם הספק בהאדם כאן נמצא לו דבר חוצץ וספק אם היתה לפניו מעמידין אותו על חזקתו (כ"ה בסד"ט יור"ד סוף סימן ש"ט, וכ"ה נוב"ק יור"ד ס"ה, וכן נראה בשאלות ותשובות כתב סופר יור"ד סימן ע"ג ד"ה ויעיין).
- (נח) דעת הכו"ב (בית הספר ד"ה ובזה) והפמ"ג (משי"ז שד"מ סק"א) דכל שיש שם איזה חזקה אסור, וכן החמירו באיתחזק איסורא בשאלות ותשובות שבו"י ח"ב סימן ע"ח, וכתב (בעולת נדבה סימן קס"ג) שכבר חולק על הטורי זהב במני"ח (כלל א' ס"ק קל"ו), ודבריו כפולים עוד הפעם בסימן ס"ט דמסכים להש"ך. שער המלך מובא בפת"ש יור"ד קי"י, שאלות ותשובות כת"פ אור החיים ל', כ"ח. וכ"פ בנו"ב יור"ד נ"ג מובא בפת"ש יור"ד קצ"ז סק"ב, עיין כמה תשובות בחתם סופר ומהר"ם ש"ק שכתבו ביש חזקת איסור מן התורה כמבואר בדבריו יור"ד ס"ה ושד"ח מע' ס' כלל מ"ד בשמו, שאלות ותשובות קרן לדוד סימן מ"ה ושכן כתב

הישועות יעקב. לבושי"מ ח"א יורי"ד סימן קכ"ה. בבינת אדם שער רוב וחזקה אות
ה'. יש אומרים דגם להטורי זהב אין מקילין אלא בצירוף דסרכה (נטע שורק
יורי"ד ל"ב).

נט) ביש ב' ספיקות לכו"ע שרי: דספק אחד מגרע החזקה והשני ספיקו להקל (דכ"נ
ק"י ס"ק של"א)

דיעות הסוברין להקל

- א**) טורי זהב יורי"ד סימן ס"ט ס"ק כ"ד (עיין נקה"כ שם).
- ב**) טורי זהב סימן קצ"ח ס"ק כ"א (עיין סצ"ט שם ס"ק ל"ט, קצ"ט סק"מ).
- ג**) פרי חדש יורי"ד ק"י להקל (שם) ואפילו יש לו עיקר מן התורה (עיין פתי"ש ק"י
סק"ז).
- ד**) משנה למלך הלכות בכורות פ"ד דגמיר ספ"ר באיתחזק איסורא ויש לו עיקר מן
התורה, ודוקא בנעשה דבר המתיר שאין אנו יודעין אם נעשה בזמן המתיר או
שיעור המתיר, ומובא בפמ"ג יורי"ד ק"י וסצ"ע וס' קצ"ט).
- ה**) בשאלות ותשובות פנים מאירות ח"א סימן ט"ו להקל אף על גב שיש לו עיקר מן
התורה. וכן כתב בית מאיר, ומגיני שלמה שבת דף ל"ד (מובא ב.. ק"י ס"ק שצ"ח,
ולקשר הבית מאיר על גליון הפלתי מובא בדכ"ת סימן ל"ט ס"ק ק"ט).
- ו**) פלתי סימן ס"ט סק"ו מסכים לטורי זהב שם, אולם ביש לו עיקר מן התורה
מחמיר בבית הספק.
- ז**) פמ"ג אור החיים סימן קס"א א"א סק"ד, וסיים בצ"ע. ובשפ"ד יורי"ד ק"י דרק
בנעשה מתיר וספק נעשה כהוגן אז מקיל.
- ח**) דבר פלא דגם בין המחמירין מצינו דלענין מועט המקפיד בחציצה של אשה נדה
הקילו (שבו"י ח"א סימן ס"ט, שאלות ותשובות זכרון יוסף יורי"ד סימן י', שאלות
ותשובות הרי בשמים ח"ב קכ"ח, עם אלומים על סימן קס"א, פמ"ג הנ"ל).
- ט**) בערוך השולחן קצ"ח סימן נ"ז, מגן אברהם סימן ח' מובא בדכ"ת ק"י ס"ק ש"ל.
- י**) בכנסת הגדולה העתק דברי הטורי זהב להלכה (פתי"ש יורי"ד ק"י). ודברי כנה"ג
בס' ט"ז הגה"ט אות ל"א, וכ"ד בשלחן גבוה ס"ט ס"ק מ"ה.
- יא**) ספק דרבנן מחמת פלוגתא לא שייך לומר איתחזק איסורא לכו"ע (בית שלמה
יורי"ד ח"ב סימן י"ב, פמ"ג סימן ח"י שפ"ד סק"י בשם כנה"ג, פמ"ג בפתי"ש
להלכות שחיטה בשם תב"ש. (עיין ציוני"ט סימן קצ"ח דף קל"ה, קע"ד-קע"ו,
ר"ל"ו, והעתקתיו כאן ושם הוא באורך).

כללי היתרים לשבת - איסור שבטלה טעמו קיל בשעת הדחק

(א) דבר שבטלה הטעם שבשבילו אסרוה והוא דבר שנאסר במנין שא"א להתירו מכל מקום מצינו בפוסקים שאף על גב דאין להקל נגד סתימת הפוסקים מכל מקום בשעת הדחק יש לצרף טעם זה לסניף להקל, פ"י דאם יש עוד צדדין יש לצרף גם ענין זה שבטלה הטעם ולהקל.

(ב) א) ברמ"א שלי"ט סי"ג דאנן אין בקיאיין בכלי שיר ויש להקל לרקוד ולטפח.

(ג) ב) יור"ד רסימן קנ"ט דמותר להלות לנכרי ברבית בזמן הזה טורי זהב וש"ך שם סק"ב.

(ד) ג) שכירות דשעה מעכו"ם בשביל עירוב עיין מגן אברהם שפ"ב סק"א, ובשאלות ותשובות גו"ר אור החיים כלל ג' סימן כ"ב דבזמן הזה יש להקל וכן כתב בשאלות ותשובות חובת נתנאל סימן ל"ד דבשעת הדחק יש לצרף לסניף, ובשאלות ותשובות בש"ר סימן קצ"ה בשם מהר"ח שני דהמקיל בזמן הזה לא הפסיד, ובבית מאיר אור החיים שפ"ב כתב חלילה לי להקל במקום שכל הפוסקים סותמים ומחמירין, אלא בשעת הדחק יש להקל עיין שם. החתם סופר אור החיים צ"ב דן בזה וכתב דאף על גב דבזמן הזה לא שייך גזירה זו מכל מקום דבר שנמסר במנין לא בטל, והעיר על זה תלמידו בשאלות ותשובות מהר"ם שיי"ק סוף סימן קפ"ב דאין יודע לחלק בין דין רבית ששם מקילין בזמן הזה לשכירות רשות דשניהם מטעם אחד נמסרו, והניח בצ"ע. ובילקוט הגרשוני סימן שפ"ב יצא לישע החתם סופר ויישב קושייתו ועיין עוד שאלות ותשובות מהרשד"ה סימן ל"ט, ולטעמי ילקה"ג יוצא דיש הבדל בין שכירות ורבית, דבשכירות לא בטלה טעם עדיין, אבל במקום שבטלה יש להקל, ומהרש"ם בדע"ת שפ"ב כתב גם כן דחס ושלום להקל ורק בשעת הדחק לצרפו לסניף.

(ה) ולבד מרן החתם סופר שלא הקיל, עיין גם שאלות ותשובות דברי מלכיאל ח"ה סימן ז' שכתב גם כן דחס ושלום להקל נגד הש"ס וכל הפוסקים ואפילו לצרף לדינא לא. (ועיין עוד להלן אות ה' היוצא מכאן)

(ו) בקצוה"ש (סימן קל"ד) דיש מקום לומר דבזמן-הזה שאין עושין הרפואות בעצמן בטלה גזירת שחיקת סממנים, ומדמהו לסימן שלי"ט טיפוח וריקוד, ועיין עוד שמ"ב סימן צ"א קו"א סק"ב שחידש מדנפשי סברא זו, אולם בקצוה"ש אין סומך על זה רק לצרף באור שם, ושמ"ב העיר על זה דצריך זהירות דאם כן בטיל עיקר כל דין איסור רפואה הכתוב בגמ' ופוסקים, וראיתי בנשמת שבת (הלכות רפואה סימן שיי"ב) שכתב דל"א בכה"ג צריך מנין אחר להתירו כיון שהטעם ידוע לכל, עיין שם. ודבריו אי"ל הבנה דלא תלוי אם מפורסם בש"ס ושוי"ע טעמא דהלא גם תיקון כלי שיש טעמא בגמרא, וכן טעם שכירות מעכו"ם טעמא בגמ' עירובין פב. ובשו"ע שפ"ב ועכ"ז דעת הפוסקים דצריך מנין כמ"ש לעיל, ורק בדוחק התירו

איזה פוסקים לסניף. וגם בקצוה"ש כן. והעיקר תלוי אי היתה טעמו ידועה בעידן הגזירה, וזה לא מבואר בשי"ס. וכן תראה בשאלות ותשובות מהרשד"ה סימן ל"ט דצ"ל נודע הטעם אז, ועיין ארצה"ח מובא להלן דלפ"ז יש ללמוד קולא בני"ד, וכסברת שמ"ב הנ"ל ראיתי בעין הרועים למהר"ק ערך גזירה אות ו' דכשנשאר מקצת באיסור דניקל להקל בשאר.

ז) והאמת אגיד כי המעיין בנידון עירובין הנ"ל אות ג' יראה דשם הי' הדבר קיל יותר דמצינו שהתירו הפוסקים עצמן בכיוצא בו כיון שבטלה הטעם, וגם קי"ל הלכה כהמיקל בעירובין, ועכ"ז לא רצו חתם סופר ודברי מלכיאל להקל כלל אפילו בתור סניף, וגם מהרשד"ה נמשך אחריהם, ומהר"ם שי"ק לא נטה למעשה מדבריהם ובית מאיר שהתיר לצרף לסניף משום שהי' מדובר על מכשול גדול לרבים באיסור הוצאה, וגם מהרש"ם שהביא דבריו אולי רק בכה"ג מיקל וגם בזה רק לצרף לסניף, לפיכך צריך מתינות גדול, ובפרט ברפואה שלא מצאנו עדיין ויסוד ועמוד מגדולי האחרונים שיעירו להקל, ובפרט שעלולין לעקור לגמרי גזירת רפואה כמבואר לקמן.

ח) עיין מגן אברהם סימן ט' סק"ז דדבר שטעמו ידוע כשבטלה טעם בטלה גזירה, ועיין עוד סימן תס"ח, וכבר ביארנו דהיינו שהיתה טעמא ידועה בעת גזירה, ובשאלות ותשובות מהרי"ט בענין גילוי (שביר"ד ר"ס קט"ז) משום דגילוי לא נאסרה תחילה רק במקום נחשים ואם כן בליכא נחשים לא נאסרה כמו במקומות דליכא נחשים בימים ההם, ולפי זה כל שמצוי לשחוק סממנים אסור עיין ארצה"ח סימן ט' (המאיר לארץ אות מ"א) וכזה במג"א תס"ח סק"א, ועיין ארצה"ח שם שרוצה לחדש דדוקא דבר שנודע שסנהדרין גדולה גזרו, וכו'.

זהירות לשבת

אם שייך איסור מבשל כשהדבר כלה ומתאבד

- (א) איסור מבשל גם ברוצה לכלותו: פיי שהדבר הנתבשל כלה ונתבדל. בשאלות ותשובות חתם סופר (יור"ד סימן צ"ב) דכשמתכלה הכל אין בו איסור מבושל, מיהו עיין ירושלמי שבת פ"ב ה"ה "מכיון שרוצה בעיכולן כמבשל להו" בתוס' הרא"ש יבמות ו. בזמן כשהדליק הו"ל מבשל, ועיין מני"ח מוסד השבת אות י"א וגליון הש"ס להגרע"א יבמות לג: שאלות ותשובות בית יצחק אור החיים סימן י"ב אות ח' ט'. וסימן ס' אות י"ג ויבין דעת על יור"ד סימן פ"ז סק"ה. ובשאלות ותשובות ב"י צ' חו"מ דרשות (דרשה א' אות ה'). ועיין עוד שאלות ותשובות מחזה אברהם אור החיים נ"ז, חמדת ישראל ח"ב סימן ז' אות ז'. ובשאלות ותשובות זכרון יהודה ח"ב סימן רי"ז יישב ד' החתם סופר ד"ק מירושלמי אבל מתוס' הרא"ש לא תי'.
- (ב) ובשאלות ותשובות פני מבין אור החיים סימן ח"ן דלכאורה גמרא דילן יבמות לג. נגד הירושלמי ומסיק להשוות ב' התלמודים דכל שעל ידי עיכול דבר זה נתקן דבר אחר (כגון שם דעל ידי עיכול האימורין נתקן הקרבן) הוי מבשל, ולהירושלמי אפילו רק כוון לתקן במחשבתו אף על גב שטעה ולא תיקן כלום ג"כ הו"ל מבשל, ולבבלי דוקא בתקן, וכע"ז בשאלות ותשובות יד סופר סימן כ"ט.
- (ג) ועיין אמרי בינה דיני יו"ט סימן א' דגס' יראים סימן ק"ב יוצא דגם בכלה הלחות חייב משום מבשל, ושכן מבואר בתוס' שנים פ"א דשבת יז: על מחני' דאונין של פשתן, ובמרדכי שבת סו"פ תולין סימן תל"ד, ועיין עוד בשו"ע סימן ש"א סימן מ"ו לבוש מ"א, א"ר, גב"ז, ומ"ב, דאסור לנגב בגד השרוי במים סמוך לאש משום דהוי כמבשל והו"ל איסור תורה. ועיין רש"י שבת עד: בעשיית חביתא דמקרבו בתנור וחייב משום מבשל על זה דנשרף הלחות שבו.
- (ד) וכן יוצא ג"כ ממ"ש הלבוש סוף סימן ש"א איסור בגדים אצל האש משום בישול המים וכן כתוב בטל אורות מובא בשבה"ש דף נה: וכן כתוב להדיא בשו"ע הגר"ז סימן ש"א וובט"א שם דכ"נ מפירש"י שבת ע"ד על הרי"ף דמים המחממים בתוך הסיכתא חייב משום מבשל שעל ידי זה דכלה אח"כ, וכן נראה גם להמרדכי כמבואר בשבה"ש שם.
- (ה) ונראה דגם לפ"ד האומרים דענין בישול אצל בגדים וכן בשבת ע"ד משום שמתרכך הבגד לפני היבוש על ידי חמימות לחלוחית שבו ולא משום חימום במים,

מכל מקום יש הוכחה נגד החתם סופר דסוכ"ס ריכוך זה כלה מיד אח"כ כשנתיישב עיין רמב"ן שבת ע"ד, ושבה"ש שם אות ל"ז.

(ו) ברם לפמ"ש בשאלות ותשובות פני מבין הנ"ל לחלק גם לדי' מרן החתם סופר דכל שיצא תועלת על ידי שכלה ונתייבש (או אפילו נשרף) לדבר אחר יש בו משום מבשל ואם כן במייבש בגדים וכיוצא שיש תועלת כשכלה המים דעל ידי זה מתייבשים הבגדים גם החתם סופר מודה.

ב' איסורי דרבנן יחד חמור והוי כשל תורה

(ז) אף על גב דבספד"ר להקל, אבל ספק תרי איסורי דרבנן חמיר כשל תורה ואסור, וכן כתוב שאלות ותשובות עצי חיים הלכות מקואות אות מ"ג, (ועיין עוד מהר"ם שיק אור החיים קכ"ז בד"ה ועתה, וחדוותא דשמעתתא ח"א סימן כ"ב, שאלות ותשובות בצל החכמה ח"ג סימן ת"א).

(ח) הא דלא גזרינן בכרמלית אלא רשות הרבים רק בחד איסורי אבל בתרי איסורי טלטול מוקצה והעברה אסור גם בכרמלית, עיין שם. (חי' הגהות טור אור החיים ש"ח)

(ט) היתר לספות קטן איסורי דרבנן בידים דוקא בחד אבל תרי איסורי דרבנן מודה דאסור (הג' מהרש"ם יוצא ח:) וק"ל ג"כ תרי תלויות ל"א (יור"ד קצ"ט ס"ז, ש"ך ק"צ סק"ל) ועיין עוד דעי"ת יור"ד ח"א גילוי דעת קוני ראשית דעת אות ל"ו, ל"ט, וא' מהר"י הלוי ח"א סימן ל"ו.

(י) ב' איסורים דלכתחילה גם בדיעבד פסול (לחם משנה הלכות יבום פ"ד הי"ז, רדב"ז מובא בפת"ש יור"ד ע"ה, דעי"ח פתי לשחיטה אות ל"ח בקו"א. ות' מר"ש ענגעל ח"ח סימן פ"ה, בית האוצר להגרי"ע מע' ה' כלל ו' וה' באורך.

(יא) ויש ליתן טעם למה החמירו בב' איסורי דרבנן: דמבואר במש"מ (הלכות מלוה ולוה פ"ז ה"ד) דתרי איסורי דרבנן הוי כדאורייתא, וכן כתב משנת חכמים על הר"מ פ"א מיסוה"ת, ועיין אמרי בינה אור החיים סיני יו"ט, מהר"יט אלגאזי בכורות הלכות חלה אות י"ז, ועיין לח"מ (יבום פ"ד הי"ז) דתרי פסולי לכתחילה פסול גם דיעבד, ועיין פת"ש יור"ד ע"ה בשם רדב"ז, ועיין א"ת בית יצחק יור"ד ח"א סימן ס"ה בזה, ועל כן גם כאן י"ל דאם התירו איסור אחר בדיעבד ב' איסורים לא התירו, ובטורי זהב סוף סימן צ"א בתרי קולי לא מקילין בהפס"מ, וכ"ה בש"ך סימן ע' סק"ל, ובפלתי סימן ק"י דחד איסור דרבנן התירו חכמים במקום מצוה ולא ב', והוא ממש כנ"ד, ובשאלות ותשובות מחזה אברהם אור החיים (....) דבתרי איסורין לכו"ע אמרי מצהכ"ע. ובתורת שבת ש"ב סק"ה דמשום כבוד הבריות הותר רק חד איסור דרבנן ולא שנים, ובשאלות ותשובות

הרי בשמים ח"ב קפ"ז דוקא חד שבות התירו בשבת שלא תטרף דעתו. ובהגי מהרשי"ך (יומא ח:) דלספות תרי דרבנן בקטן מודה דאסור. ובשאלות ותשובות שערי דיעה ח"א נ"ג דאשכחן ב' איסורי דרבנן חמירי מספיקא דאורייתא, קי"ל אין עשה דוחה ב' ל"ת (ס' הכריתות, שאלות ותשובות דבר משה ח"ג ק"ב, שאלות ותשובות דעת סופר אור החיים פ"ג, מהרשי"א ר"י חולין, דורש לעיון דרוש ז', אחיעזר ח"א סימן ד'.

יב) עוד חבל להורות דב' איסורי דרבנן כאיסור תורה רע"ב עירובין פ"ג מ"ג, שאלות ותשובות שער אפרים אור החיים כ"ו, שעה"ג עירובין פ"א סוף הלכה כ"ב, תוס' רעק"א עירובין שם. שאלות ותשובות מהדו"ח ח"א תס"א, רביעאה ח"א סימן ל"ג, שאלות ותשובות בית יצחק יור"ד ח"ב קו"א סימן ו' ומפתחות שם. ועיין שאלות ותשובות מחזה אברהם אור החיים סימן מ"ט ד"ה ונחזור.

יג) וכמוהו הרבה דב' איסורין חמור מאחד שט"מ ב"ק צא: בשם הריטב"א, תוס' יבמות פה: ובתוס' פסחים מו: תרי הואיל ל"א, ב"מ ט: תרי מגו ל"א, ובענין מה שכתוב בשם הפלתי דחד שבות התירו במקום מצוה ולא ב' שבות, ולדעת כן יוצא מרע"ב שאוסר ב' שבותין ביה"ש (הראתיו לקמן באורד) והלא אפילו שבות אחד לא התירו רק במצוה או צורך גדול, ש"מ דעכ"ז ב' שבותין אסור, וכע"ז גם בפמ"ג שצ"ד דגם במצוה גזרו על ב' שבותין, וכן כתב פתיי להלכות יו"ט ח"ב פ"א אות ט"ו, ופלא שלא העירו דגם מסימן תצ"ח מוכח כן בשו"ע שלא התירו במקום מ"ע דאורייתא תרי איסורי דרבנן ועקרו מצוה של תורה בשו"ע שלא לעבור תרי דרבנן. והנה בשאלות ותשובות דברי יחזקאל שינעווע ז"י"ע דף ק"ח דאם שני איסורים באים משם א' כגון שני איסורין שמקורן משום מממצוא חפצך ג"כ אמרינן כלל של הרע"ב ול"ב דוקא שני שמות כדעת הרע"ב שם, ברם יש מקום לומר ולחלק דעבר ב' שבותין דדוקא בעובר שניהן בבת אחת, וכמו כאן בדקר נעוץ דאילו אינו דקר נעוץ חופר ומטלטל בבת אחת, אבל בנעשה זה אחר זה לא, וחילי ממ"ש רעק"א בשאלות ותשובות סימן קנ"ט דכ"כ האבן העוזר על הרע"ב בענין ב' שבותים ביה"ש, ומחזיק סברתו, וכן ראיתי בשאלות ותשובות חתם סופר יור"ד סימן רי"ד נקט בהחלט כאבן העוזר עירובין ל"ד לחלק בין מעשה אחד לב' מעשים, דבב' מעשים אפילו שני שבותין דינן כעובר רק שבות אחד.

יד) ובשאלות ותשובות לבוש"מ סימן קל"ד הרחיק לכת, לענין ב' דרבנן באיסור תורה, וכתב דאפילו ב' איסורים שונים של שבת לא חמירי כיון דשניהם של שבת ובעינן דוקא שני איסורי זרים, עיין שם ודבריו הם נגד כל הפוי הנ"ל ודלהלן דאיירי בענין ב' איסורים בשבת או בה"ש וגם בני הצעיר הראיתי לדעת שגם בשו"ע לענין יו"ט הוא כן, וז"פ. (ועדיין צ"ע דריבוי בשיעורין הוא ג"כ מעשה אחד

ושם אחד, ופליגי הראשונים אי אסור מן התורה ואם כן גם בני"ד הי' צריך להיות קיל ממה שעושה בבי מעשים והיאך אזלי בתר איפוך, ועוד נראה ממ"ש הביי שכי"ח בשם הר"ן דמוטב לשחוט לחולה שיש בו סכנה בשבת מלהאכילו נבילה ואף על גב דשבת חמור מלאו דנבילה, מוט שיעבור פעם אחת על חמור מלעבור כמה פעמים על איסור קל דהרבה פעמים איסור קל חמור מפעם אחת איסור חמור.

גזירת עובדא דחול - זילותא דשבת

- (א)** בהיות שישנם המקילין הרבה בפרט בדברים החדשים ומענה בפיהם שאין בידינו לחדש ענין "עובדא דחול" על כן באתי לציין מקומות הרבה כפי שמטי לידי שרואין דהאחרונים חששו לזה הרבה ומהם רואין דאכן חששו הרבה לזה, וענין זה פעם קראו לה "עובדא דחול" ופעם "זילותא דשבת", ולא כמהרשי"ג ח"ב סימן י"ג.
- (ב)** בשאילת יעקב ח"ב סימן מ"ה איסור בייציקעל בשבת משום עובדא דחול.
- (ג)** בשאלות ותשובות פני מבין סי' ע"א איסור בייציקעל בשבת משום עובדא דחול, וכן כתב בסי' הלכתא רבותא לשבת פ"ד מ"ז, שאלות ותשובות רב פעלים ח"א אור החיים כ"ה, כה"ח ח"ד סק"ח.
- (ד)** אסור לילך במקל כשאפשר לילך בלי זה משום עובדין דחול: שאלות ותשובות רדב"ז סימן ב' אלפים סק"ב. מובא בברכ"י ש"א. ועיין מנח"ש סימן פ"ד סק"י דיש להחמיר כדיעה זו אף על גב דיש מקילין משום דבכל דבר שאפשר לשנות מעובדין דחול ראוי לשנות.
- (ה)** לעשות בראזא וואסער בשבת אסור משום עובדא דחול: למהרש"ם ח"א ק"מ.
- (ו)** להוציא מגופה של כלי על פראפענציע"ר: אסור דמיחזי כעובדין דחול (תפא"י כלכלת שבת מלאכת סותר).
- (ז)** בענין העמדת תבשילין והגוי יסיק בלי יודעים שהמאכל שם: עיין להמרש"ק בשאלות ותשובות טוטי"ד מהד"ק קע"ה דמיחזי כעובדא דחול.
- (ח)** אסור להביא בשבת יין בסל או בקופה אלא אחת אחת (שכי"ג ס"ה) והטעם שני כמעשה חול לששת משאות (מ"ב, ומקורו ב"י בשם הר"ן).
- (ט)** בעכו"ם שמחמם מאכל מבושל ציון וכוונתו לצורך עצמו, ואין ישראל רוצה בכך, נכון שלא לעשות כן משום דאוושי מילתא ואיכא זילותא דשבת וכל מדינה דלא שכיחי בהו רבנן ראוי לאסור עליהן דבר זה כלל. (מגן אברהם רנ"ג ס"ק ל"ח).
- (י)** עובדין דחול להקל בו: א) במקום מצוה שרי (להתוס' שבת קכו: וכן מבואר שלי"ג פ"א בהגה"ה כמ"ש בפמ"ג ובה"ל שם וסימן שלי"ח ס"א בבה"ל).

יא) עובדין דחול להקל בו: יש אומרים דרק במקום שיש חשש שיבוא לאיסור תורה (מחיה שטייט י"א בשם רמב"ם, ובקלי"ד צ"ו) במקום צנוע יש להקל (שו"מ מהדי"ד ח"ג סימן כ"ה). דעת רש"י דבבית שאן אדם רואה ליכא עובדין דחול ויש לשרפו לצורך (דעי"ת שי"ד ח', שאלות ותשובות מהרש"ם ח"ג סימן שלי"ד).

יב) להנצל מצער כל דהו יש להקל (עיין שו"ע הגר"ז תתפ"ט ס"ב). ועל ידי עכו"ם שרי (מרי"ם בריסק ח"ב סימן כ"ד).

לויט צעלעמר רב יין 210
רבנות האלט אזוי גרעפ דזויס 175 ווייל עס קאכט שווערער איז יחסר מידתו פריער
צעלים רב האלט 190 ביי גרעיפ דשוזס
גבראל איז ארויף ארויף ביז 180 עס קראכט דע פעטארייז מעשין
וואסעסער איז יחסר מדתו ביי 212
וואן ביי 190
וועגען דעם האלטן אנדערע 175
בלומענקראנץ ברענגט די גראט לויט ר' משה מיטן צעלעמער רב
צעלעם האט שוין געשריבן אין צייטונג
גבראל שרייבט ביי נישואין דעם חשש